

DNB en Planbureau: bloemen en bijen zijn miljarden waard



Landgoed Het Hengelman in het Overijsselse De Lutte

.Beeld Harry Cock / de Volkskrant

De teloorgang van de biodiversiteit kan banken, pensioenfondsen en verzekeraars miljarden kosten, blijkt uit unieke berekeningen van De Nederlandsche Bank en het Planbureau voor de Leefomgeving. In de coronacrisis vasthouden aan de oude, 'bruine' economie levert grote financiële risico's op, waarschuwen directeuren Frank Elderson en Hans Mommaas.

Pieter Hotse Smit en **Koen Haegens** 18 juni 2020, 5:00

IN HET KORT

- Voor het eerst is berekend wat de financiële risico's zijn van verdere verslechtering van de ecosystemen.
- 510 miljard euro aan leningen, aandelen en obligaties van de Nederlandse financiële sector is 'in hoge mate afhankelijk' van biodiversiteit.
- Tal van sectoren zijn afhankelijk van 'ecosysteemdiensten' zoals bijen die gewassen bestuiven.
- Met de Green Deal van de EU in aantocht, is dit volgens DNB en PBL 'het moment om biodiversiteit te herstellen'.

De natuur heeft niet alleen waarde voor wie er in rondloopt en er tot rust komt. De afkalvende biodiversiteit – de komende decennia dreigen nog eens een half tot één miljoen plant- en diersoorten uit te sterven – kan Nederland een miljardenstrop opleveren. Dit blijkt uit nieuw onderzoek dat De Nederlandsche Bank (DNB) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) donderdag publiceren.

Voor het eerst hebben zij de blootstelling aan financiële risico's berekend bij verdere verslechtering van ecosystemen. De twee gezaghebbende organisaties legden de leningen, aandelen en obligaties van Nederlandse financiële sector onder een vergrootglas. Wat blijkt? Van de onderzochte 1.400 miljard euro is meer dan een derde 'in hoge mate afhankelijk' van voldoende biodiversiteit. En dat is nog een conservatieve schatting, want lang niet alle bedreigingen voor de biodiversiteit konden meegenomen worden in de toch al buitengewoon ingewikkelde sommen.

ADVERTENTI *'Een eerste vingeroefening', noemt Hans Mommaas, directeur van het PBL, het 'Pionierswerk', vult directeur banktoezicht Frank Elderson van DNB aan in een tweegesprek op afstand. 'Maar op basis van deze studie kunnen wij al wel met stelligheid beweren: de afname van biodiversiteit is een bron van financiële risico's'.*

De dreiging komt van drie kanten. Zo zijn tal van sectoren afhankelijk van wat de onderzoekers 'ecosysteemdiensten' noemen. Wilde bijen die gewassen bestuiven, micro-organismen die water zuiveren of bomen voor de productie van houten meubels. Haperen de ecodiensten, dan haperen ondernemingen - en daarmee de instellingen die ze financieren. Maar liefst 510 miljard euro staat op het spel door blootstelling aan dit risico.

Daarnaast zijn er nog eens honderden miljarden belegd in en uitgeleend aan bedrijven die zorgen voor verdere verslechtering van flora en fauna. Vroeg of laat kunnen hun activiteiten aan banden worden gelegd. Neem de stikstofcrisis, ontstaan na een gerechtelijke uitspraak. Hierdoor is nog eens zeker 81 miljard euro, die de drie grote banken bij Nederlandse sectoren met stikstofuitstotende activiteiten hebben uitstaan, plotsklaps een heel wat minder veilige investering geworden.

Nederlandse banken, pensioenfondsen en verzekeraars lopen nog een derde risico: reputatieschade. Door geleend geld aan bedrijfsactiviteiten omgeven door milieucontroverses (96 miljard euro) en ontbossing (97 miljard). Voorbeelden te over waarbij dit financieel slecht afliep.

Zo zagen ABN Amro en ING jaren geleden zich al genoodzaakt terug te trekken uit de Dakota-pijpleiding, vanwege milieubezwaren en de route door gebieden van Amerikaanse indianenstammen. Het Duitse Bayer weet ook hoe snel het kan omslaan. Het chemiebedrijf zag een groot deel van de aandeelhouderswaarde verdampen door de overname van Monsanto, producent van het middel RoundUp dat in verband wordt gebracht met lymfklierkanker en het verstoren van het natuurlijke gedrag van bijen.

Ach, de verslechterende bijenstand. Menigeen haalt er de schouders bij op. Maar De Nederlandsche Bank niet langer. De financiële blootstelling aan producten die in meer of mindere mate afhankelijk zijn van dierlijke bestuiving bedraagt 28 miljard euro, blijkt uit hun berekening. Hoe minder insecten er zijn om de gewassen te bestuiven, hoe groter de kans op slechtere oogsten – hoe meer risico banken en beleggers lopen dat ze naar een deel van hun geld kunnen fluiten.

DNB, bekend als de toezichthouder die enkel oog zou hebben voor solide balansen, pleit nu voor de bloemetjes en de bijtjes. En dat nota bene midden in de coronacrisis.

Frank Elderson (DNB): ‘Ik begrijp die vraag heel goed. Hebben DNB en PBL op dit moment dan niets belangrijkers te doen? Maar het Internationaal Monetair Fonds heeft voorgerekend dat overheden alleen al in de eerste helft van dit jaar 9.000 miljard dollar uitrokken voor economische steunmaatregelen. Dan is het niet meer dan logisch om na te denken waarín we investeren.

‘De oude, bruine economie? Of zetten we een stap richting duurzaamheid? We moeten van een anderhalve meter- naar een anderhalve graad-economie, zoals in het klimaatverdrag van Parijs is afgesproken. Al het andere zou een enorme gemiste kans zijn. Niet op de laatste plaats om de hiermee verbonden financiële risico’s te beperken.’

Hans Mommaas (PBL): ‘We hebben zitten dubben hoor. Moeten we dit wel nu publiceren. Nee, júíst nu, was onze conclusie. Er komt een enorme investeringsgolf aan – alleen al de Europese Unie heeft 750 miljard euro klaar staan. Dan is het heel belangrijk om goed te beoordelen of die investeringen gezond en houdbaar zijn op de langere termijn. Dit is het moment om de biodiversiteit te herstellen.’



Hans Mommaas, directeur van het Planbureau voor de Leefomgeving
.Beeld Arenda Oomen

Vanuit de politiek klinken ook bezwaren. Dit zou het moment zijn om de crisis te bestrijden, niet om groene stokpaardjes te berijden.

Elderson: ‘Je moet onderscheid maken. Natuurlijk konden de eerste crisismaatregelen niet allemaal even diep doordacht op een groene manier. Het doel was bedrijven op de been houden. Maar zo’n Europese Green Deal kijkt vele jaren vooruit. (Zo moet 25 procent van de EU-landbouw in 2030 biologisch zijn en er staan honderden miljoenen bomen extra gepland, red.) En we weten dat hoe langer we dit soort maatregelen voor ons uit blijven schuiven, hoe radicaler en duurder ze worden, en hoe groter de effecten op de financiële stabiliteit. Dat geldt voor zowel het klimaat als biodiversiteit.’



Het Reestdal in Overijssel.Beeld Harry Cock / de Volkskrant

Hoe legt u dit uit aan een boer die tegen de stikstofmaatregelen protesteert?

Mommaas: ‘Boeren snappen heel goed dat biodiversiteit een harde, economische noodzaak is. Dat hun eigen voedselproductie hiervan afhankelijk is. Ze zullen ook alles doen om hun eigen bodemkwaliteit op orde te houden. Het probleem is dat landbouwbedrijven de omliggende natuur onder druk zetten. Er zijn ook veel geluiden van boeren die het anders willen doen, meer met de natuur willen ondernemen, maar daarin wel moeten worden gesteund.’

Door de stikstofcrisis is de druk van de landbouw op de natuur zeer actueel. U heeft het toch vooral over de Rabobank, grootfinancier van stallen, als het gaat over de 81 miljard euro die uitstaat bij stikstofproducerende ondernemingen?

Elderson: ‘U weet wat ik dan altijd zeg als toezichthouder: over individuele bedrijven doe ik geen uitspraken. Wat ik wel kan zeggen: een brede groep financiële instellingen heeft net een rapport gepubliceerd over het belang van biodiversiteit. Dus ik zie dat de eerste stappen van bewustwording zijn gezet. Ook bij de Rabobank, die het rapport mede heeft ondertekend.’

Bewustwording is mooi. Maar als een financiële instelling niet luistert, wat gebeurt er dan?

Elderson: ‘Financiële instellingen zijn allang wettelijk verplicht om hun zogenoemde materiële risico's te managen. Dat geldt dus ook voor klimaatrisico's en het verlies van biodiversiteit. Hoe meer inzicht we krijgen in de financiële gevaren hiervan, hoe meer cijfers er komen, hoe beter we de vinger op de zere plek kunnen leggen. Ik heb op dit moment geen aanwijzingen dat instellingen die risico's negeren. Maar mocht dat zo zijn, dan hebben we daar een instrumentarium voor.’

VOETAFDruk

De 'biodiversiteitsvoetafdruk' van Nederlandse financiële instellingen is vergelijkbaar met het verlies van ruim 58 duizend vierkante kilometer aan ongerepte natuur. Dit is ruim 1,7 keer zo groot als het Nederlandse landoppervlak. De biodiversiteitsvoetafdruk van onze totale consumptie is nog hoger, deze is ongeveer 4,5 keer het eigen landoppervlak. Nederland is daarmee een netto-importeur van biodiversiteit. Die biodiversiteit verdwijnt door bijvoorbeeld het produceren van gewassen die wij weer importeren, maar behelst ook de buitenlandse biomassa die hier wordt gestookt in elektriciteitscentrales.

In gewone mensentaal: DNB kan boetes uitdelen aan banken die te weinig doen voor het milieu?

Elderson, aarzelt: ‘Dat is nu volstrekt niet aan de orde. We staan pas aan het begin van deze reis. Maar ik sluit niet helemaal uit dat een instelling die de beheersing van dit soort risico's niet op orde heeft daarvoor op de lange termijn extra kapitaal moet aanhouden.’



Frank Elderson van De Nederlandsche Bank Beeld Maartje Geels / Hollandse Hoogte Mommaas: ‘Uiteindelijk zouden we het verlies aan biodiversiteit natuurlijk het liefst willen beprijzen, zoals gebeurt met broeikasgassen, waarbij de vervuiler betaalt voor de uitstoot. Maar dit is enorm complex bij biodiversiteit, omdat de waarde ervan niet eenduidig is uit te drukken. Dit is onze taak als PBL, en daarom staat ook in de aanbevelingen van het rapport dat we moeten komen tot een standaard manier om biodiversiteit mee uit te drukken.’

En wanneer volgt het rapport over de blootstelling van de centrale banken zelf? DNB heeft beleggingen, om nog maar te zwijgen van de Europese Centrale Bank (ECB). Die koopt op dit moment voor miljarden aan bedrijfsobligaties. Milieuorganisaties spreken van een subsidie voor fossiele reuzen.

Elderson: ‘Terechte vraag. Als DNB zijn we hiermee bezig. *Put your money where your mouth is*, zoals ze in het Engels zeggen. Wat Frankfurt betreft: de ECB werkt aan een herijking van haar monetaire strategie. Het is publiek bekend dat daarin ook vergroening wordt meegenomen.’

GREENWASHING

Het Europees Parlement neemt donderdag naar alle verwachting een wet aan die definieert of een investering het predicaat duurzaam mag dragen. Deze zogenoemde ‘groene taxonomie’ moet *greenwashing* tegengaan en inzichtelijk maken welk percentage van beleggingen bijdraagt aan verbetering van klimaat en biodiversiteit. Hoofdonderhandelaar op dit dossier, GroenLinks-europarlementariër Bas Eickhout, noemt het een ‘mijlpaal voor de verduurzaming van de financiële sector’. Vanaf 2021 zou de wet in werking treden. Voor een ‘bruine taxonomie’, die beleggingen definieert die bijzonder schadelijk zijn voor het klimaat en de biodiversiteit, is in het Europees Parlement nog geen meerderheid.

MEER OVER BIODIVERSTEIT

Uitbuiting natuur leidt tot massaal uitsterven van soorten en afnemende leefbaarheid op aarde

De biodiversiteit verkeert door toedoen van de mens in crisis, net zo ernstig als het klimaat. Zonder snelle, ingrijpende maatregelen zullen honderdduizenden soorten uitsterven en onmisbare ecosystemen verarmen. De leefbaarheid van de planeet komt in gevaar. [Dat concluderen de VN maandag in een groot nieuw rapport.](#)

Minstens 30 procent van de aarde beschermen om massaal uitsterven van soorten te voorkomen

Minstens 30 procent van de aarde (zowel land als zee) moet komende tien jaar worden beschermd om te voorkomen dat het massale uitsterven van planten- en diersoorten doorzet. Dat staat in een [concepttekst voor een VN-akkoord](#) over biodiversiteit die maandag is gepubliceerd.

'Biodiversiteit als rendement': samen grond kopen om het landschap te herstellen

In biodiversiteit en biologische landbouw scoort Nederland slecht. Een coöperatie die daar iets aan wil doen, vraagt burgers hun spaargeld te steken in landbouwgrond. De gekochte hectaren worden dan verpacht aan duurzame boeren. ['Ik kon me dood blijven ergeren, maar ik besloot er zelf wat aan te doen.'](#)